AUTONOMIA PROFESIONALĂ, LIBERTATEA DECIZIONALĂ ȘI AUTOEFICACITATEA EDUCAȚIONALĂ

Prof. univ. dr. habil. Ion ALBULESCU

Departamentul de Științe ale Educației

Universitatea Babeș-Bolyai

Autonomia profesorului

Percepută ca ***libertate a propriilor alegeri/decizii pedagogice cu privire la: ce, cum și când să predea.***

Profesorul - un „**actor reflexiv**” capabil să ia decizii pedagogice în funcție de nevoile elevilor și de particularitățile mediului educațional.

Dimensiuni

- S-au distins ***două dimensiuni de bază ale autonomiei profesorului*** (Smith, 2003):
  1. ***autodirecționarea în acțiunea profesională*** (predarea) - capacitatea și libertatea de a controla activitățile desfășurate (comportamentul didactic propriu-zis);
  2. ***autodirecționarea în dezvoltarea profesională*** (învățarea profesorului) - se referă la „***dezvoltarea profesională autodirijată***”, adică la capacitatea și libertatea de control asupra propriei dezvoltări profesionale.

Libertatea profesorului

- O ***valoare fundamentală a școlii moderne***, organizată pe principii democratice, strâns legată de ***autonomia profesională***, ***responsabilitatea morală*** și ***dezvoltarea unei culturi democratice*** în școală.
- ***Filosofia libertății profesorului***: educația autentică nu poate exista în absența autonomiei intelectuale și profesionale a cadrului didactic.
- ***Autonomia profesorului face posibilă autonomia elevului***.

Dezvoltarea profesională

- Înțeleasă frecvent ca activitate organizată pentru profesori de către alte persoane (de exemplu, școala, cursul universitar/programe formare, formatori, facilitatori etc.).
- Dar în multe studii se evidențiază ***importanța manifestării cadrelor didactice ca agenți activi ai eforturilor de dezvoltare***, care își ***autodirijează*** procesul de învățare (Janssen et al., 2012; Wells, 2013).

Autonomia în dezvoltarea profesională și libertatea decizională

- Autonomia în dezvoltarea profesională poate fi văzută ca fiind ***o preluare a controlului asupra obiectivelor învățării și asumarea responsabilității pentru realizarea ei*** (Knowles et al., 2015).
- ***Învățarea autodirijată*** - indivizii sunt responsabili pentru *alegerile privind ce să învețe, cum să învețe și în ce ritm va avea loc învățarea*.

Dezvoltarea profesională condusă de profesori - determinări

Obiectivele de învățare ale profesorilor sunt influențate de:

- ***percepțiile de sine*** (de exemplu, autoeficacitatea, aspirațiile de carieră etc.),
- ***responsabilitățile și caracteristicile sarcinilor***,
- ***percepțiile lor asupra contextului*** (de exemplu, cu privire la problemele actuale la nivelul clasei sau al școlii) (Borko et al., 2010; Shriki & Lavy, 2012).

Comunitățile de învățare profesională

- Conceptul de „***comunități de învățare profesională***” se bazează pe premisa îmbunătățirii predării ca urmare a învățării profesorilor în cadrul experiențelor lor de zi cu zi (Vescio et al., 2008).
- Asigură o dezvoltare continuă, activă, colaborativă și coerentă cu convingerile personale (Vangrieken et al., 2017).

Relația autonomie – autoeficacitate

- **Teoria autoeficacității**: autoeficacitatea reprezintă convingerea individului că poate organiza și executa comportamentele necesare pentru atingerea rezultatelor dorite (Bandura, 1997).
- **Autoeficacitatea** este unul dintre cei mai puternici ***predictori ai succesului academic și ai autoreglării învățării*** (Saks, 2024).

Performanța academică

- Este influențată semnificativ de modul în care atât profesorii, cât și elevii ***își percep propriile competențe și șanse de reușită***.
- **Autonomia** constituie un antecedent al autoeficacității, iar autoeficacitatea este un predictor al comportamentului uman.

Relația autonomie - autoeficacitate

- ***Autonomia facilitează dezvoltarea credințelor de autoeficacitate care, la rândul lor, influențează***: (1) alegerea activităților; (2) nivelul efortului depus; (3) persistența în fața dificultăților; (4) reglarea emoțională; (5) performanța generală.
- ***Autoeficacitatea*** este asociată cu: (1) implicarea academică, (2) persistența în fața dificultăților, (3) utilizarea strategiilor eficiente de învățare și (4) performanțele școlare superioare.

Credințele de autoeficacitate ale profesorilor

- Se referă la convingerile acestora privind capacitatea de care dispun de a organiza și implementa acțiunile necesare pentru a produce rezultate educaționale dorite.
- Autoeficacitatea – rol major în ***influențarea practicilor didactice, angajamentului profesional și stării de bine a profesorilor***.
- A. Bandura: **„așteptările de eficacitate”**

Pe urmele lui B. S. Bloom

B. S. Bloom, J. Hastings şi G. F. Madaus (*Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*, 1971):

Una dintre cele mai mari primejdii ale învăţământului constă în resemnarea profesorilor în ceea ce priveşte rezultatele acestuia. Prea multe cadre didactice se aşteaptă ca la sfârşitul fiecărui an şcolar o parte din elevii lor pot să atingă la un nivel corespunzător ceea ce li se predă, o alta să înveţe ceva, dar nu destul pentru a putea fi consideraţi elevi buni şi o alta să eşueze sau să treacă cu greu clasa. Asemenea aşteptări ale profesorilor se transmit elevilor prin sistemul de promovare şi clasificare, devenind astfel pentru ei un fel de profeţii de autorealizare.

Are loc o limitare a obiectivelor şcolare ale profesorilor şi elevilor - efecte dintre cele mai neeconomice şi mai negative asupra procesului de învăţământ, întrucât reduc aspiraţiile ambelor părţi, minimalizează motivaţia pentru învăţare a elevilor şi compromit dezvoltarea individualităţii.

Consecințe

- Cercetările arată că ***autoeficacitatea*** se corelează cu ***autonomia*** profesorului, cu ***motivația***, ***adaptarea emoțională***, ***angajamentul*** și ***satisfacția lui în muncă*** (Skaalvik & Skaalvik, 2014).
- **Angajamentul**: persoanele care au un nivel scăzut de autoeficacitate în îndeplinirea unei sarcini specifice o pot evita, în timp ce cei care cred că sunt capabili sunt mai predispuși să participe.

Optimismul academic (pedagogic)

- Asociat cu credința fundamentală că fiecare elev are potențial de creștere și de reușită, indiferent de condițiile de pornire.
- Optimismul academic este definit ca fiind încrederea profesorilor cu privire la autoeficacitatea lor în a depăși problemele întâmpinate, în efortul de a-i ajuta pe elevi să reușească.

Teoria învățării depline (Mastery Learning) (B. S. Bloom)

- Aproape toți elevii pot atinge obiective educaționale de nivel înalt dacă beneficiază de condiții adecvate de instruire, timp suficient pentru învățare și feedback corectiv eficient.
- Spre deosebire de modelele tradiționale de predare, care acceptă diferențe semnificative între rezultatele elevilor, învățarea deplină urmărește ***atingerea unor standarde comune de performanță prin adaptarea la nevoile individuale ale fiecărui elev.***